

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ФАКУЛЬТЕТ ЖУРНАЛІСТИКИ

Кафедра соціальних комунікацій та інформаційної діяльності

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА БАКАЛАВРА

на тему: **«Інформаційно-комунікаційна діяльність Українського інституту
національної пам'яті»**

Виконала студентка 4 курсу
групи 6.0291-ІД
спеціальності В13 Бібліотечна, інформаційна та
архівна справа
ОП «Інформаційно-комунікаційна справа»
Гоморова Д.С.
Керівник – доцент, д-р. наук із соц. ком.
Ковпак В.А.
Рецензент – доцент, канд. наук із соц. ком.
Микитів Г.В.

Запоріжжя – 2025

ЗМІСТ

Завдання.....	3
Реферат	5
Вступ.....	7
Розділ 1. Український інститут національної пам'яті в контексті державної політики у сфері відновлення та збереження національної пам'яті українського народу	10
1.1 УІНП: структура, завдання	10
1.2 Ключові пріоритети УІНП: стратегії меморіалізації та деколонізації	17
Розділ 2. Інформаційно-комунікаційна діяльність УІНП: формати, механізми, технології.....	30
Висновки.....	48
Список використаних джерел.....	51
Summary	57
Декларація академічної доброчесності	599

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Факультет журналістики

Кафедра соціальних комунікацій та інформаційної діяльності

Рівень вищої освіти бакалаврський

Спеціальність В13 Бібліотечна, інформаційна та архівна справа

ОПП Інформаційно-комунікаційна справа

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

Березенко В.В.

«__» _____ 2025 року

**З А В Д А Н Н Я
НА ДИПЛОМНУ РОБОТУ СТУДЕНТУ**

Гоморової Дар'ї Сергіївни

1. Тема роботи (проєкту) «Інформаційно-комунікаційна діяльність Українського інституту національної пам'яті» («Information and Communication Activities of the Ukrainian Institute of National Memory»)

керівник роботи (проєкту) Ковпак Вікторія Анатоліївна, доц., д-р наук із соц. ком.,

затверджені наказом ЗНУ від «7» листопада 2024 року № 1781-с.

2. Строк подання студентом роботи червня 2025 року.

3. Вихідні дані до роботи праці вітчизняних та зарубіжних медіадослідників, таких як: Т. А. Бевз, Т. Е. Василевська, О. В. Гарматій, Н. Е. Кунанець, П. В. Опанащук, А. В. Ржеуський, І. І. Севрук, Ю. В. Соколовська, Н. Ю. Чупрінова та інші.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити): 1) визначити структуру УІНП, завдання; 2) визначити ключові пріоритети УІНП, розглядаючи стратегії меморіалізації та деколонізації; 3) проаналізувати формати, механізми, технології інформаційно-комунікаційної діяльності УІНП в умовах російсько-української війни.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень) – 1 таблиця, 17 рисунків.

6. Консультанти розділів роботи (проєкту):

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Перший розділ	Ковпак В.А., професор	02.10.2024	02.10.2024
Другий розділ	Ковпак В.А., професор	12.12.2024	12.12.2024
Вступ, висновки	Ковпак В.А., професор	03.03.2025	03.03.2025

7. Дата видачі завдання 02.10.24 р.**КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН**

№ з/п	Назва етапів роботи	Строк виконання	Примітка
1.	Пошук наукових джерел з теми дослідження, їх вивчення та аналіз; укладання бібліографії	Жовтень 2024 р..	Виконано
2.	Збір матеріалів для аналізу	Листопад-грудень 2024 р.	Виконано
3.	Підготовка Розділу 1	Січень 2025 р.	Виконано
4.	Написання Розділу 2	Березень 2025 р.	Виконано
5.	Формулювання вступу, висновків, оформлення роботи	Квітень 2025 р.	Виконано
6.	Одержання відгуку та рецензії, проходження нормоконтролю	Травень 2025 р.	Виконано
7.	Захист роботи	Червень 2025 р.	Виконано

Студент

_____ **Д.С. Гоморова** _____
 (підпис) (ініціали та прізвище)

Керівник роботи

_____ **В.А. Ковпак** _____
 (підпис) (ініціали та прізвище)

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер

_____ **К.М. Пирогова** _____
 (підпис) (ініціали та прізвище)

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота бакалавра «Інформаційно-комунікаційна діяльність Українського інституту національної пам'яті» – основний текст – 41 сторінка. Для виконання дипломної роботи використано 44 джерела.

Об'єктом дослідження є інформаційно-комунікаційна діяльність Українського інституту національної пам'яті в умовах російсько-української війни.

Предметом дослідження є формати, механізми і технології реалізації інформаційно-комунікаційної діяльності Українського інституту національної пам'яті в умовах російсько-української війни.

Мета дослідження: проаналізувати формати, механізми і технології реалізації інформаційно-комунікаційної діяльності Українського інституту національної пам'яті в умовах російсько-української війни.

Методи дослідження: системний підхід (врахування під час дослідження особливостей комунікаційної взаємодії державних структур, громадських організацій, різних категоріальних груп їх цільової аудиторії), елементи дискурс-аналізу (врахування соціально-культурного портрету Українського інституту національної пам'яті в умовах російсько-української війни), класифікація (чинники формування національної пам'яті, формати, механізми, технології інформаційно-комунікаційної діяльності), синхронічний метод (акцентуація на умовах реалізації інформаційно-комунікаційної діяльності національного інституту пам'яті в умовах повномасштабного вторгнення).

Для реалізації поставленої мети необхідно виконати такі **завдання**:

- 1) визначити структуру УІНП, завдання;
- 2) визначити ключові пріоритети УІНП, розглядаючи стратегії меморіалізації та деколонізації;
- 3) проаналізувати формати, механізми, технології інформаційно-комунікаційної діяльності УІНП в умовах російсько-української війни.

Методологічну і теоретичну основу дослідження складають праці, присвячені розгляду колективної, національної пам'яті, діяльності УІНП як складової реалізації державної політики пам'яті в Україні вітчизняних і зарубіжних дослідників, таких авторів, як: Т. А. Бевз, Т. Е. Василевська, О. В. Гарматій, Н. Е. Кунанець, П. В. Опанащук, А. В. Ржеуський, І. І. Севрук, Ю. В. Соколовська, Н. Ю. Чупрінова та інші.

Наукова новизна полягає в аналізі форматів, механізмів, технологій реалізації інформаційно-комунікаційної діяльності Українського інституту національної пам'яті в умовах повномасштабного вторгнення.

Сфера застосування: матеріали роботи можуть бути використані під час підготовки до практичних та семінарських занять на факультеті журналістики та у практичній діяльності комунікаційників державних органів, зокрема регіональних філій УІНП задля підвищення рівня ефективності інформаційно-комунікаційної діяльності з цільовою аудиторією – партнерами, спонсорами, фахівцями інших національних інститутів пам'яті та іншими, у контексті залучення та популяризації політики пам'яті.

ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ, КОМУНІКАЦІЙНІ ІНСТРУМЕНТИ, КАНАЛИ КОМУНІКАЦІЇ, ПОЛІТИКА ПАМ'ЯТІ, КОМУНІКАЦІЇ ОРГАНУ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ

ВСТУП

В інформаційному просторі сучасності, де історичні наративи та загальноприйняті факти стають потужною зброєю в боротьбі за ідентичність і суверенітет, інформаційно-комунікаційна діяльність Українського інституту національної пам'яті набуває особливого значення. Інститут, виконуючи функції як науково-дослідного, так і комунікаційного центру розробляє інноваційні підходи до висвітлення складних, забутих, спотворених і дечому викривлених сторінок нашої історії – від Київської Русі до теперішнього часу. Його діяльність охоплює широкий спектр форматів: від нормативно-правових документів до соціальних кампаній, від традиційних виставок до інтерактивних цифрових проєктів, за основу і реалізацію яких беруться та залучаються усі можливі технології інформаційно-комунікаційної діяльності. І все це – задля інформування, підвищення обізнаності та відсотку залучених громадян у діяльність Інституту. Тож зважаючи на контекст сьогодення аналіз інформаційно-комунікаційної діяльності УІНП в умовах російсько-української війни є **актуальним**.

Мета дослідження: проаналізувати формати, механізми і технології реалізації інформаційно-комунікаційної діяльності Українського інституту національної пам'яті в умовах російсько-української війни.

Для реалізації поставленої мети необхідно виконати такі **завдання**:

- 1) визначити структуру УІНП, завдання;
- 2) визначити ключові пріоритети УІНП, розглядаючи стратегії меморіалізації та деколонізації;
- 3) проаналізувати формати, механізми, технології інформаційно-комунікаційної діяльності УІНП в умовах російсько-української війни.

Об'єктом дослідження є інформаційно-комунікаційна діяльність Українського інституту національної пам'яті в умовах російсько-української війни.

Предметом дослідження є формати, механізми і технології реалізації інформаційно-комунікаційної діяльності Українського інституту національної пам'яті в умовах російсько-української війни.

При написанні кваліфікаційної роботи бакалавра використані такі **методи дослідження**: системний підхід (врахування під час дослідження особливостей комунікаційної взаємодії державних структур, громадських організацій, різних категоріальних груп їх цільової аудиторії), елементи дискурс-аналізу (врахування соціально-культурного портрету Українського інституту національної пам'яті в умовах російсько-української війни), класифікація (чинники формування національної пам'яті, формати, механізми, технології інформаційно-комунікаційної діяльності), синхронічний метод (акцентуація на умовах реалізації інформаційно-комунікаційної діяльності національного інституту пам'яті в умовах повномасштабного вторгнення).

Методологічну і теоретичну основу дослідження складають праці, присвячені розгляду колективної, національної пам'яті, діяльності УІНП як складової реалізації державної політики пам'яті в Україні вітчизняних і зарубіжних дослідників, таких авторів, як: Т. А. Бевз, Т. Е. Василевська, О. В. Гарматій, Н. Е. Кунанець, П. В. Опанащук, А. В. Ржеуський, І. І. Севрук, Ю. В. Соколовська, Н. Ю. Чупрінова та інші.

Наукова новизна полягає в аналізі форматів, механізмів, технологій реалізації інформаційно-комунікаційної діяльності Українського інституту національної пам'яті в умовах повномасштабного вторгнення.

Практичне значення: матеріали роботи можуть бути використані під час підготовки до практичних та семінарських занять на факультеті журналістики та у практичній діяльності комунікаційників державних органів, зокрема регіональних філій УІНП задля підвищення рівня ефективності інформаційно-комунікаційної діяльності з цільовою аудиторією – партнерами, спонсорами, фахівцями інших національних інститутів пам'яті та іншими, у контексті залучення та популяризації політики пам'яті.

Апробація кваліфікаційної роботи здійснена під час Міжнародної науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти і молодих вчених «Актуальні проблеми розвитку сучасної науки: виклики та перспективи» (м. Запоріжжя, 29 квітня 2025 р.).

Ковпак В.А., Гоморова Д.С. Інформаційно-комунікаційна діяльність Українського інституту національної пам'яті в контексті деколонізації: основні аспекти. *Актуальні проблеми розвитку сучасної науки: виклики та перспективи* : збірник тез Міжнародної науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти і молодих вчених. Запоріжжя, 2025. С. 539–544.

Структура роботи: кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків та списку використаних джерел. Основний обсяг роботи – 41 сторінка. Список використаних джерел містить 44 найменувань.

РОЗДІЛ 1

УКРАЇНСЬКИЙ ІНСТИТУТ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПАМ'ЯТІ В КОНТЕКСТІ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ВІДНОВЛЕННЯ ТА ЗБЕРЕЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПАМ'ЯТІ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ

1.1 УІНП: структура, завдання

В умовах повномасштабної війни РФ проти України питання національної пам'яті українського народу стоїть надзвичайно гостро. І не дивно, адже для обґрунтування своїх дій ворогуюча сторона використовує історичні контексти та події.

Колективна пам'ять, у свою чергу, є культурним та контекстуальним явищем, вона досі постає предметом суперечливих відносин між націями та національними державами етнорелігійними групами та потенційно використовується у політичних цілях. Пам'ять про минуле виступає умовою існування нації й вирішальним чинником формування національної ідентичності [2, с.136].

За Ентоні Смітом, національна пам'ять – це суміш вибіркової історичної правди й ідеалізації з різною мірою документованих фактів і політичних міфів, з елементами романтики та героїзму; це емоційна картина історії спільноти з погляду наступних поколінь, членів цієї спільноти [29].

Як зазначають дослідниці Т. Бевз та Т. Василевська: «Конструювання національної пам'яті – це процес формування та утвердження спільної історичної пам'яті нації, який враховує певні ідеї, концепції, смисли та політичні уявлення про минуле країни. Він може охоплювати обрання певних подій, постатей або символів як ключових для національної ідентичності, а також викривлення чи спотворення фактів з метою підсилення певного наративу. Це й процес формування колективної історичної свідомості і сприйняття, який відображається в уявленнях громадян про минуле своєї країни. В результаті,

національна пам'ять конструюється через вплив різних чинників, таких як політичні дії, освітня система, медіа, культурні події та інші» [2].

Тому діяльність Українського інституту національної пам'яті (УІНП) як ніколи раніше потрібна для висвітлення та нашого аналізу. Заснування УІНП створило основи для перетворення політики пам'яті на самостійну сферу державного управління, що до цього здійснювалось опосередковано засобами освітньої культурної політики в комплексі з хаотичним використанням історичних фактів для розв'язання короткотермінових політичних завдань [20]. До сфери управління Інституту входять Національний меморіальний комплекс Героїв Небесної Сотні – Музей Революції Гідності включає меморіал, Музей Майдану та Дім Свободи та Галузевий державний архів Українського інституту національної пам'яті [13].

Діяльність меморіального комплексу можна поділити на три рівнозначні сфери, до яких входять соціальні кампанії, які приурочені знаковим Україні датам; далі – дослідна робота, виставки та заходи і видавництво. Традиційно, до кожної соціальної кампанії установою пропонується гасло, перелік хештегів, ідея яких це – заклик до українців ділитися своїми спогадами та роздумами про подію в соціальних мережах, відеоролики, логотип та інші інформаційно-методичні матеріали. Так, от до Дня Героїв Небесної Сотні у 2024 році Музей запропонував наступне гасло: «ЗАЛИШАЄМОСЬ ГІДНИМИ СВОЇХ ГЕРОЇВ», що міститься на головному постері кампанії (рис. 1.1). Цикл відеороликів отримав назву «Характери Гідності», що влучно відображає серію відео розповідей рідних Героїв Небесної Сотні про історії та особливі риси, тих кого вони втратили. Кожне інформаційне повідомлення про дану тему містить також заклик використовувати логотип Небесної Сотні – трафаретне зображення майданівців з дерев'яними щитами (рис. 1.2) [19].



Рис. 1.1 – Постер соціальної кампанії до Дня Героїв Небесної Сотні 2024.

Джерело: [19]



Рис. 1.2 – Постійний логотип Дня Героїв Небесної Сотні. Джерело: [19]

Серед основних напрямків наукової діяльності можемо визначити наступні:

- комплексні та спеціальні дослідження тем, пов'язаних із протестними рухами в Україні кінця XX–XXI століття, Революцією Гідності, Помаранчевою революцією, Революцією на граніті, зокрема вивчення їх у більш ширшому історичному та міжнародному контексті;
- дослідження фондової збірки Музею;
- музеологічні студії;
- пам'яткоохоронні дослідження
- організація та проведення круглих столів
- збір та публікація збірника наукових праць.

Окрім цього, установа активно співпрацює з дослідниками інших установ, як країни, так і світових, а також з незалежними дослідниками, аби підтримувати, поширювати та бути в темі останніх новин у профільних дисциплінах. Так,

наприклад, щорічний (з 2019 року) форум «Революція Гідності: на шляху до історії» має продовження у збірнику матеріалів, з підтемою «Сучасні медіа й революції нового типу в Україні та в світі», авторами якого є дослідники з України, Канади та Швеції (рис. 1.3). Видання висвітлює особливості застосування інформаційних технологій у масових протестних рухах доби постмодерну кінця 20 – початку 21 століття. Окремо було проаналізовано питання ролі соціальних мереж і інших цифрових комунікаційних технологій щодо розгортання, поширення, координації, залучення людей до спільних дій і ідей, а також розглянуто питання специфіки сучасних медіа як історичного джерела та суспільно-політичного феномену.



Рис. 1.3 – Збірник матеріалів наукового форуму «Революція Гідності: на шляху до історії» 2023 рік. Джерело: [19]

Публічні заходи також диференціюються на виставки, фотовиставки, лекції, зустрічі-обговорення, акції, публічні читання, презентації форуми, та навіть інтерв'ю. Таке розмаїття обумовлене ключовими питаннями та подіями сьогодення, та нагадують і акцентують нашу увагу про важливе, або добре забуте. Виставки та публічні розмови відкривають таємину пережитих українцями подій, про особливі смисли та ідеї, натхнення та нестримне бажання показати всій Україні та світу за що бореться щодня кожен воїн та патріот. Як от виставка «Справи Майдану: на шляху до правосуддя та історії», що проводилась

з 19 лютого по 31 березня 2024 року, містила інформаційні постери, розміщені алеєю Героїв Небесної Сотні та пояснює, які саме справи стоять за терміном «справи Майдану», тобто, за узагальненим терміном для кримінальних проваджень у злочинах, скоєних проти учасників Революції Гідності (рис. 1.4). Відвідувачі мали змогу також дізнатися і про основні проблеми «справ Майдану» в судах та про процес меморіалізації місць загибелі Героїв Небесної Сотні.



Рис. 1.4 – Виставка «Справи Майдану: на шляху до правосуддя та історії», що проходила 19–31 березня 2024 року. Джерело: [19]

Перелік видань Музею налічує понад 35 примірників таких різновидів, як: каталог, збірник праць, брошура, книга, листівка, путівник, буклет, програма, вісник, посібник та записник (рис. 1.5). Усі видання розповсюджуються безкоштовно для освітніх та навчальних закладів, до того ж, кожна організація може замовити примірники собі лише написавши Музею Майдану на електронну пошту.



Рис. 1.5 – Каталог виставки «Революційумо»; набір листівок «Майдан. Апостоли гідності», книга «Майдан. Пряма мова» відповідно. Джерело: [19]

На Галузевий державний архів покладено роботу у сферах: нормативно-методичної роботи, формування НАФ та комплектування архіву, забезпечення збереженості та державний облік документів, міжнародного співробітництва,

видавництва та виставкових проєктів, наукових заходів, функціонування дорадчих органів та ін.

Перейдемо до детальнішого ознайомлення з Українським інститутом національної пам'яті. Для реалізації своєї діяльності Організації має такі підрозділи:

- 1) Керівництво: голова, перший заступник голови та заступник голови.
- 2) Управління наукового та інституційного забезпечення політики національної пам'яті:
 - a. відділ організації історичних досліджень та аналізу українського державотворення;
 - b. відділ аналізу та оцінки тоталітарних режимів імперської політики;
 - c. відділ обліку та збереження місць пам'яті;
 - d. сектор усної історії та збереження історичних свідчень.
- 3) Управління популяризаційної роботи та меморіальних заходів:
 - a. відділ популяризаційної роботи;
 - b. відділ організації заходів.
- 4) Управління комунікацій, цифрових проєктів та аналітичного забезпечення:
 - a. відділ комунікацій та роботи із медіа;
 - b. відділ цифрових проєктів аналітичного забезпечення.
- 5) Відділ планово-фінансової діяльності, бухгалтерського обліку та звітності.
- 6) Відділ управління персоналом та документообігу.
- 7) Відділ правового забезпечення.
- 8) Управління забезпечення реалізації політики національної пам'яті в регіонах та підвідомчих установах:
 - a. Перший міжрегіональний відділ (Вінницька, Волинська, Житомирська, Закарпатська, Івано-Франківська, Львівська, Миколаївська, Одеська, Рівненська, Тернопільська, Хмельницька, Херсонська, Чернівецька області та Автономна Республіка Крим);

- с. Другий міжрегіональний відділ (Дніпропетровська, Донецька, Запорізька, Кіровоградська, Київська, Луганська, Полтавська, Сумська, Харківська, Черкаська та Чернігівська області);
- д. Головний спеціаліст із забезпечення взаємодії з підвідомчими закладами та установами.

9) Головний спеціаліст з питань запобігання корупції.

10) Сектор внутрішнього аудиту.

11) Сектор господарського забезпечення [15].

Як бачимо, широка розгалужена структура дозволяє установі комплексно підходити до питань історії та інформаційної політики, а дана наявність головних спеціалістів та регіональних відділів у кожній області України та Автономній Республіці Крим свідчить про високу пріоритетність питань історичної пам'яті для держави.

Вищевказана масштабність та системність також безпосередньо пов'язана з широким спектром виконуваних завдань, які вимагають спеціалізованих знань та відмінних підходів. Розглянемо завдання детальніше.

Основними завданнями Інституту є:

- 1) Реалізація державної політики у сфері відновлення та збереження національної пам'яті Українського народу, а саме:
 - а. організація всебічного вивчення історії українського державотворення, етапів боротьби за відновлення державності та поширення відповідної інформації в Україні та світі;
 - б. здійснення комплексу заходів з увічнення пам'яті учасників українського визвольного руху, Української революції 1917–1921 років, воєн, жертв Голодомору 1932–1933 років, масового голоду 1921–1923, 1946–1947 років та репресій комуністичного тоталітарного режиму 1917–1991 років, осіб, які брали участь у захисті незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України, а також в антитерористичних операціях;
 - с. організація дослідження історичної спадщини та сприяння інтеграції в українське суспільство національних меншин і корінних народів;

популяризація історії України, її видатних особливостей; подолання історичних міфів.

- 2) Подання Міністрові культури та стратегічних комунікацій пропозицій щодо формування державної політики у сфері відновлення та збереження національної пам'яті Українського народу та національної свідомості громадян з урахуванням багатонаціонального складу населення та регіональних відмінностей України, зокрема щодо:
 - a. популяризації у світі ролі Українського народу у боротьбі проти тоталітаризму, відстоюванні прав та свобод людини; відновлення національної пам'яті Українського народу, недопущення використання символів тоталітарних режимів;
 - b. надання оцінки тоталітарним режимам ХХ століття в Україні, Голодомору 193–1933 років, масовому голоду 1921–1923, 1946–1947 років, примусовим депортаціям, репресіям комуністичного тоталітарного режиму 1917–1991 років, діям організаторів і виконавців таких злочинів, а також наслідкам їх дій для України та світу;
 - c. формування у громадян України патріотизму, національної свідомості, активної позиції [15].

1.2 Ключові пріоритети УІНП: стратегії меморіалізації та деколонізації

Маючи великий перелік завдань, доцільно визначити пріоритетні напрями роботи, оскільки це підвищує результативність всієї Організації, дозволяє маневрувати ресурсами та зосереджуватись на найбільш актуальних сферах у будь-якому відрізку часу. Так, можемо визначити пріоритетні напрямки у роботі Українського інституту впродовж 2024 року, виокремивши наступні:

- меморіалізація російсько-української війни;
- переосмислення російської імперської та радянської спадщини, зокрема усунення символіки російської імперської політики з публічного простору;
- реабілітація репресованих комуністичним режимом;

- запис і збереження усної історичних свідчень;
- відзначення пам'ятних дат і річниць важливих подій;
- подолання російської історичної пропаганди та популяризація історії України, зокрема за допомогою виставок, книг і відео;
- наукове забезпечення політики національної пам'яті.

Розглянемо більш детально перші, але не по пріоритету, принципи – меморіалізація та декомунізація. Правову базу меморіалізації становить низка нормативних актів, серед яких: Указ Президента України «Про загальнонаціональну хвилину мовчання за загиблими внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України», Указ Президента України про заходи щодо створення меморіалу українських героїв, Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку організації здійснення почесних поховань на військовому кладовищі та увічнення пам'яті у музейному комплексі Національного військового меморіального кладовища, Закон України «Про правовий статус та вшанування пам'яті борців за незалежність України у XX столітті» та інші. Вони визначають та закріплюють основні питання щодо меморіалізації війни, героїв та борців за Незалежність України.

Наразі прослідковується запит від суспільства на вшанування пам'яті про героїв, жертв і події російсько-української війни, не чекаючи її завершення. Як показують результати дослідження соціологічної групи «Рейтинг», дві третини (66%) опитаних вважають, що у відповідь на російську агресію варто вшановувати перш за все героїзм військових, 59% відповіли, що волонтерство та порятунок цивільних. 64% респондентів для вшанування пам'яті про війну готові були б відвідати місця поховання загиблих, 39% – відкриття пам'ятного місця, об'єкту. Також, окрім цього, багато респондентів називають створення музею, тематичних виставок (36%), започаткування Парку пам'яті (35%), встановлення монументу чи скульптури (34%), створення Цифрового меморіалу, архіву (25%), створення Алеї пам'яті (24%), як пріоритетні форми вшанування пам'яті про російсько-українську війну [24].

Як зазначає Антон Дробович, колишній голова УІНП, йдеться не лише про збереження пам'яті, а й про нашу безпеку: «Меморіалізація для нас – не просто один із кластерів культури, це складова боротьби у цій війні. Це запорука зміцнення стійкості нашої спільноти» [18]. З огляду на це, Інститут створив рамковий документ насамперед для державних установ та органів місцевого самоврядування, що містить сформульовані принципи та аспекти, на які варто зважати при створенні проєктів, меморіальних просторів чи запровадженні традицій на вшанування оборонців України, жертв війни та збереження пам'яті про неї.

Принцип широкої залученості полягає в тому, що всі громадяни мають бути покликаними до процесу меморіалізації. Цей принцип працює не лише в випадку активної позиції, а й має на меті залучення громадськості в обговорення, проєкти, конкурси, конференції та круглі столи, тобто – будь-яка увага є цінною та важливою, аби підтримувати колективну відповідальність за збереження та передачу пам'яті, підтримку ключових сенсів. Принцип публічності та ясності має на меті зрозумілий алгоритм долучення до роботи, регулярне й чесне оприлюднення напрацювань розробників меморіальних ініціатив на всіх стадіях процесу, що сприяє обізнаності громади, посилює довіру та є одним з ключових факторів адекватного сприйняття й подальшого цінування створеного.

Принцип правдивості має на меті переслідування чесності як фундаментальної умови для поширення інформації, особливо якщо сьогодні йдеться мова про війну, її перебіг, події, місця та особи, про яких ми можемо репрезентувати на широку публіку. Принцип інклюзивності полягає у обов'язковій залученості до меморіалізації всіх категорій і груп осіб, без кого процес може бути неповним та нерепрезентативним. До того ж, принцип забороняє уникати реального вигляду захисників і захисниць, внесок десятків тисяч жінок, неповнолітніх і людей похилого віку, які долучилися до оборони, спротиву чи волонтерської діяльності та робити стандартизовані, клішовані образи. Принцип рівності полягає у забезпеченні всім учасникам війни та постраждалим від неї групам рівне право на репрезентацію досвіду,

пошанування всіх, хто на це заслуговує відповідно до значущості вчинків і заслуг. У контексті розбудови Національного військового меморіального кладовища, локальних військових кладовищ і секторів військових поховань принцип рівності розповсюджується на один зразок намогильної споруди, однієї спільної ділянки поховань (для підкреслення наочності строю) без сегментації для підрозділів та батальйонів аби уникнути дискримінації і конфліктних ситуацій. Принцип фаховості й доброчесності має на меті реалізацію заходів з меморіалізації компетентними фахівцями, які виконують свої обов'язки з повним усвідомленням відповідальності перед громадою, партнерами, замовниками й іншими аудиторіями за належне й добросовісне використання ресурсів і якість виконаних робіт, роботи з джерелами збереження прав авторів текстів і інших матеріалів, які можна використати при підготовці меморіальних ініціатив. Принцип актуальності та своєчасності має на меті орієнтування в наявних наукових знаннях і сучасних методах роботи з пам'яттю, в інструментарії, технологіях і фахових дискусіях, усвідомлювати український контекст, запит суспільства та знати найактуальніші проблемні питання, які зокрема, можна ефективніше розв'язати завдяки орієнтуванню на якість і чутливість підходу. Принцип гуманності має на меті слідування балансу, раціональність і стриманість, разом з дотриманням необхідних юридичних, політичних і комунікаційних процедур є важливим атрибутом зваженої комеморації, що сприяє становленню дорослого й відповідального суспільства, яке живе не лише хвилинними імпульсами і емоціями, а вміє планувати та діяти в стратегічному горизонті. Принцип етичності й екологічності передбачає уважність і чутливість до вже наявних в українському суспільстві меморіальних практик, об'єктів, місць, споруд і загалом раніше сформованих елементів живої культури, щоб не допустити афективних конфліктів нової та старої пам'ятей, конкуренції жертв чи звитяг. Принцип ідеологічної нейтральності полягає у неприпустимості використання пам'яті про війну на догоду вузьким інтересам політичних сил, бізнес-груп чи уславлення ідеологічних рухів [43].

Тож, десять окреслених принципів меморіалізації війни слугують методологічним підґрунтям для формування гідної та цілісної політики пам'яті. Вони допомагають органам місцевого самоврядування та державним установам сприяти збереженню історичної правди, утвердженню національних цінностей та запобігати викривленню в суспільному чи публічному просторі такого явища як війни.

Запровадження будь-якого проєкту з меморіалізації, а в наш час - саме меморіалізації війни, відбувається в результаті обговорення під час круглих столів Українського інституту національної пам'яті та Комітета Верховної Ради України з питань гуманітарної та інформаційної політики із фахівцями та представниками різних інституцій. Серед вже проведених дискусій є і про принципи, окреслені раніше, так і стосовно інших завдань та викликів, зокрема: «Родини загиблих воїнів - про тимчасову меморіалізацію», «Яким має бути календар пам'ятних дат російсько-української війни?», «Як увиразнити пам'ять про військовополонених та зниклих безвісти?».

Наприклад, проєкт церемоніалу хвилини мовчання, ритуалу, який містить текстову частину (затверджені фрази, які постійно оголошуються диктором) та практичну (дії, наприклад зупинитися, підвестися з місця, прикласти долоню до серця), був розроблений Інститутом разом з ГО «Вшануй» з участю Центру прав людини та меморіалізації від Київської школи економіки. Він, в свою чергу враховує результат громадського обговорення та позиції, висловлені в межах циклу вищезгаданих круглих столів. «Хвилина мовчання - це щоденний ритуал подяки, пошани та пам'яті. Ця символічна об'єднавча дія, відкрита для участі всіх людей, покликана зберегти пам'ять про російсько-українську війну, ціну нашої спільної боротьби за свободу і незалежність», - як зазначається на сайті УІНП. Одними з перших почали проводити хвилину мовчання у Чернівцях, на Центральній площі, на підприємствах Тернополя, в Острозі, Вінниці та в результаті за короткий час даний ритуал став невід'ємною частиною всіх публічних заходів, робочого розпорядку у багатьох регіонах України. Як зазначає «Суспільне», Київ на початку виділився у негативному ключі: «...

приклад Києва жахливий – всі спішать, біжать, ніхто не зупиняється, навіть не усвідомлює» [39]. Проте, наразі бачимо як столиця реабілітувалася в даному питанні. 30 січня 2025 року був затверджений перелік заходів із проведення щоденної загальнонаціональної хвилини мовчання. Як зазначає Київська Міська Рада: «Про початок хвилини мовчання оголошуватимуть у громадському транспорті, а також через звукові системи оповіщення на Хрещатику та Майдані Незалежності, на рекламних носіях і через мобільний застосунок «Київ Цифровий». Крім того, установам, закладам й організаціям, незалежно від форм власності, рекомендують призупиняти роботу на хвилину, крім випадків, коли це не можливо через безперервний режим роботи або необхідність проведення невідкладних заходів» [32].

Меморіалізація неможлива без вшанування борців за українську державну незалежність і саме створення національного пантеону має на меті забезпечити українців меморіальним простором, який буде підкреслювати такі цінності, як: державності, свободи та відкритості, жертвовності, гідності, пам'яті та інклюзивності. Тому, створення концепції проєкту Меморіалу українських героїв є актуальним з декількох причин і це:

- 1) Суспільний запит на консолідацію українського народу довкола вшанування борців за незалежність України.
- 2) Зміцнення міжнародного іміджу України як держави, яка вшановує своїх засновників та провідних діячів.
- 3) Піднесення бойового духу та зміцнення авторитету українських військовослужбовців через увічнення пам'яті загиблих побратимів.
- 4) Гостра потреба в утвердженні тяглості традицій боротьби за державну незалежність України.
- 5) Утвердження ідей соборності держави через вшанування уродженців різних частин України.
- 6) Необхідність перенесення до України тлінних решток видатних українців, могилам яких загрожує ліквідація [27].

Задля забезпечення обізнаності та підкріплення мети даними стосовно останнього пункту переліку причин УІНП створив інтерактивний сайт. Який, за словами Павла Подобєдова, начальника відділу обліку та збереження місць пам'яті УІНП, одного з ініціаторів та кураторів цього проєкту, має допомогти Україні як державі та громадським об'єднанням ефективно взаємодіяти та здійснювати роботу з обліку, пошуку та збереження поховань української еліти за кордоном [34].

До того ж, створення Меморіалу є одним із першочергових загальнонаціональних завдань, адже консолідація українських громадян, згуртування українського суспільства довкола ідеї відстоювання державного суверенітету є пріоритетом сучасної державної політики [27].

Як зазначає колишній директор УІНП, Володимир В'ятрович, проєкт Національного пантеону є найважливішим, і до того, першими сходами до нього є саме запровадження традицій вшанування загиблих героїв війни, створення військових кладовищ по всій Україні та розгортання проєкту Національного військового меморіального кладовища [42].

Військові поховання є ще одним щаблем діяльності, до якого залучається Інститут в рамках питання меморіалізації. Свою думку стосовно цієї теми фахівці Інституту зокрема озвучували на круглому столі «Національне військове меморіальне кладовище. Досвід, простір, сенси», де співробітники Міністерства у справах ветеранів України представляли концепцію Національного військового меморіального кладовища та інші проєкти, пов'язані з ним. Так, на спільному баченні зішлись представники установ стосовно вигляду надгробних пам'ятників, їх уніфікації, доцільності крематорію, концептуального баченню меморіалу, музею. Окрім цього, УІНП мають доробки-рекомендації для місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування щодо заходів, пов'язаних із героїзацією осіб, які віддали життя за незалежність України, вшанування їх пам'яті, патріотичного виховання та консолідації Українського народу. Хоч, як зазначає сам інститут, наразі вони є частково актуальними адже створювались до повномасштабного вторгнення і під інші реалії, проте все ще

можуть виконувати свою функцію. Так, документ пропонує встановлювати монументи, меморіальні дошки у населених пунктах звідки походять загиблі військовослужбовці, а також відображати їх імена у топонімах, назвах установ, організацій; займатися патріотичним вихованням молоді через заклади освіти і культури міста, як от організація фотовиставок, експозицій, конкурсів; запровадження заходів в інформаційній сфері: соціальної реклами, некрологів, інформації на офіційних сайтах органів виконавчої влади.

Правову базу деколонізації становлять різні нормативно-правові акти, серед яких і Закони України («Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки», «Про охорону культурної спадщини»), а також Постанови Верховної Ради України, Акти Кабінету Міністрів України, Укази Президента України, Міжнародні договори, Накази Міністерства культури. Таке розмаїття законів створює підґрунтя для реалізації численних проєктів, заходів, документів УІНП, серед яких маємо звернути увагу на наступні.

У межах реалізації деколонізаційної політики в умовах російсько-української війни фахівці Інституту підготували Збірник матеріалів, рекомендацій і документів щодо виконання вимог Закону України «Про засудження та заборону пропаганди російської імперської політики в Україні і деколонізацію топонімії». Видання детально пояснює чому усунення імперських стереотипів, міфів, наративів і маркерів зі свідомості українців та публічного простору сьогодні є питанням національної безпеки. Основна частина Збірника присвячена алгоритмам виявлення об'єктів, що підпадають під дію Закону, визначенню відповідальних за реалізацію його положень, а також виняткам, передбаченим чинним законодавством (рис. 1.6).

(Одеська обл.), Южноукраїнськ (Миколаївська обл.) результатом чого стало єдиний висновок, що всі назви міст та населених пунктів належать до символіки колоніальної політики. Одна частина назв була визначена складником російської колоніальної політики з русифікації, інша ж - пропагандою російської імперської політики згідно з пункту 1 частини першої статті 2 Закону.

Звернення також стосувалися назв культурних та наукових установ країни, пам'ятних дат, усталених для сприйняття слів з постійним значенням. Так, результати розгляду даних звернень сформовано у таблиці 1.1:

Таблиця 1.1

Фахові висновки Експертної комісії УІНП стосовно назв культурних та наукових установ України, пам'ятних дат, термінів

Предмет питання	Тема звернення	Висновок
Наукова установа	Належність назви Національного аерокосмічного університету ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут» до символіки російської імперської політики	Назва містить символіку, а подальше функціонування назви є пропагандою колоніальної політики
	Належність назви Національної музичної академії України ім. П. І. Чайковського до символіки російської імперської політики	Назва містить символіку, а подальше функціонування назви є пропагандою колоніальної політики
Філії ПАТ «Укрзалізниця»	Належність назви регіональних філій ПАТ «Укрзалізниця»: «Південно-Західна залізниця» та «Південна залізниця» до символіки російської імперської політики	Назви містять символіку, а подальше функціонування назв є пропагандою колоніальної політики
Символіка міської ради	Відповідність герба та прапора міста Кропивницького вимогам ЗУ «Про засудження та заборону пропаганди	Рекомендується внести відповідні зміни до символіки міста зазначених елементів та звернутися за

Предмет питання	Тема звернення	Висновок
	імперської політики в Україні і деколонізацію топонімії»	консультацією до Українського геральдичного товариства
Термін	Належність назви розмінної монети «копійка» до символіки російської імперської політики	Підтримка ініціативи Національного банку України щодо зміни назви на історично обґрунтовану «шаг»
	Належність об'єктів, присвячених декабристам до символіки російської імперської політики	Об'єкти, присвячені декабристам належать до символіки російської імперської політики
Вулиця	Належність назви вулиці Таманська в м. Львів до символіки російської імперської політики	Не належить до символіки російської імперської політики
Історична дата	Відповідність об'єктів, присвячених Татарбунарському повстанню 1924 року вимогам ЗУ «Про засудження та заборону пропаганди імперської політики в Україні і деколонізацію топонімії»	Пам'ятники, пам'ятні знаки, об'єкти топонімії населених пунктів, присвячені даній події не належать до символіки російської імперської політики. А от якщо об'єкти присвячені керівникам повстання - тоді об'єкти належать до російської колоніальної політиці та підлягають перейменуванню/демонтажу.
	Належність назв населених пунктів, у яких використано радянську ідеологію «1-ше травня» до символіки російської імперської політики	Назви населених пунктів належать до символіки російської імперської політики
Монумент	Належність Арки дружби народів (перейменовано на Арку Свободи українського	Належить до символіки російської імперської політики та підлягає цілковитому демонтажу

Предмет питання	Тема звернення	Висновок
	народу) у м. Київ до символіки російської імперської політики	

Джерело: складено автором на основі [37].

До розгляду також надавалися об'єкти, назв юридичних осіб та об'єктів права власності, пам'ятників і пам'ятних знаків, присвячених публічним особам, серед них є: Ісак Бабель, Едуард Багрицький, Михайло Булгаков, Михайло Глінка, Михайло Жванецький, Василь Жуковський, Ілля Ільф, Валентин Катаєв, Володимир Короленко, Антон Макаренко, Костянтин Паустовський, Микола Пирогов. І лише ім'я останньої видатної особи, російського ученого, хірурга, анатома та педагога Миколи Івановича Пирогова комісією було визнано доцільними для використання у нашому соціальному просторі та таким, що не заперечить вимогам Закону України «Про засудження та заборону пропаганди російської імперської політики в Україні та деколонізацію топонімії», тобто не належить до символіки російської імперської політики.

Наше сьогодення пронизано наслідками колоніальних дій з боку імперської політики і для того аби зміцнити українську культурну ідентичність державні органи та органи місцевого самоврядування повинні активно продовжувати роботу з відновлення українських історичних назв та демонтажу імперських пам'яток, залучати до цих процесів якомога більшу кількість фахівців, та вести діалог з громадськістю, щоб остання була забезпечена інформацією для самостійного прийняття свідомих рішень.

У відповідь на суспільний резонанс, викликаний оприлюдненням Національною комісією зі стандартів державної мови переліку назв, які не відповідають мовним стандартам, УІНП надав роз'яснення щодо правових та змістовних відмінностей між двома процедурами перейменування – за мовними стандартами та в межах деколонізації відповідно до Закону України. Ці роз'яснення мають на меті забезпечити коректну реалізацію двох підходів і

запобігти помилковим трактуванням у громадах, а також висунути свій варіант яким чином обговорювані назви змінити, щоб вони відповідали стандартам української мови [28]. Підготовлена Інститутом інфографіка покликана детально пояснити що є символікою російської імперської політики та як відбуватиметься її усунення з публічного простору [23].

Серед інших деколонізаційних ініціатив можемо відзначити також наступні:

- 1) Ділова гра «Громадські обговорення», метою якої є допомога громадам визначити та прийти до консенсусу щодо певних пропозицій топоніміки у своїй громаді.
- 2) Круглі столи з питань «совєцького» геноциду в Україні: зокрема, його складників - Голодомору, депортацій, репресій, лінгвоциду та інших, а також так званої «історичної амнезії та суспільної апатії», «десовєтизації» та деконолізації публічного простору та альтернативи політики національної безпеки (зокрема, «Геноцидні студії» з доктором Геннадом Побережним; проведена спільно з Міністерством культури та інформаційної політики України серія круглих столів «Дєрусифікація, декомунізація та деколонізація в публічному просторі» тощо).
- 3) Здійснення системного збору і узагальнення практики застосування законодавства, зокрема щодо недопущення використання символіки комуністичного та нацистського тоталітарних режимів, засудження та заборони пропаганди російської імперської політики та деколонізації топонімії.

РОЗДІЛ 2

ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ УІНП: ФОРМАТИ, МЕХАНІЗМИ, ТЕХНОЛОГІЇ

В умовах російсько-української війни національна пам'ять стала не лише інструментом збереження культурно-історичної спадщини, а й важливим чинником об'єднання суспільства, підтримання моралі та захисту національного суверенітету. Історична пам'ять українського народу завжди піддавалась маніпуляціям і спотворенням, особливо за часів радянщини, коли українська історія замовчувалася або спотворювалася для обслуговування імперіалістичних наративів. Тому відновлення історичної справедливості та правди стало важливим завданням для українського суспільства після здобуття незалежності, і є особливо важливим зараз в умовах триваючої російсько-української війни [40].

Саме державні інституції посідають важливе місце у формуванні особистої позиції громадянина, і в результаті всього суспільства, маючи вплив на продукування політики історичної пам'яті в масштабах всієї національної спільноти. Розуміючи виклики сучасності, фахівці Інституту модернізують та адаптовують свої наробки у вид, сприйнятий, для покоління X, меленіалів, зумерів, та врешті наймолодшому поколінню - альфа.

Основними каналами та інструментами Українського інституту національної пам'яті в контексті виконуваних завдань є:

- офіційний сайт (розміщення новин, анонсів, аналітичних матеріалів, методичних посібників, нормативно-правових документів);
- соціальні мережі (проведення трансляцій, конференцій, прямих ефірів; оперативне інформування, вірусний контент);
- друкована та електронна продукція (буклети, постери, дошки, інформаційні листівки, плакати);
- інформаційні кампанії;

- співпраця зі ЗМІ;
- просвітницькі проекти.

Таке розмаїття інструментів обумовлено прагненням охопити різні групи населення: деякі канали комунікації розраховані суто для молоді, інші розробки - для науковців, загальні роботи охоплюють масову аудиторію.

Сайт УІНП є офіційним ресурсом, що відповідає за висвітлення державної політики у сфері відновлення та збереження національної пам'яті українського народу та забезпечення відкритого доступу до просвітницьких матеріалів, культурних проектів та наукових доробок фахівців та залучених спеціалістів. Чітка та доступна структура сайту забезпечує легку навігацію користувачів серед розділів та наповнення сторінок. Контент сайту є якісним, регулярно оновлюваним та чітко відображає всю поточну діяльність Інституту. У вкладці «Про Інститут» громадськість може переглянути інформацію про установу, структуру, плани і звіти за кожен рік, матеріали щодо запобігання корупції та щодо потреб в навчанні держслужбовців різних категорій. «Нормативно-правові акти» містять такі важливі посилання на документи, що містять нормативну базу щодо пам'ятних дат та ювілеїв і щодо саме безпосередньо нормативно-правових актів, що формують політику у сфері національної пам'яті. У вкладці «Для громадськості» усі заохочені мають змогу знайти інформацію стосовно звернень та прийому громадян, порядку складання та подання запиту на доступ до публічної інформації та звіти стосовно задоволення запитів на публічну інформацію, відкритих даних, що підлягають оприлюдненню і окремо стосовно надання безоплатної правничої допомоги відповідно до законодавства. Результати діяльності щодо реалізації норм Закону України «Про реабілітацію жертв репресій комуністичного тоталітарного режиму 1917-1991 років» розміщено у розділі «Реабілітація» та має інформацію стосовно правової бази, рекомендацій, Національної комісії з реабілітацій та її засідань. Вкладка «Новини» є найчастіше оновлюваною, і до того ж, в якості інструмента інформаційно-комунікаційної діяльності є найбільш вичерпною для споживачів контенту УІНП. Розділ містить три підрозділи, серед яких - Новини, який

безпосередньо відображає діяльність установи в питаннях завдань, закладених як і відповідним Законом України, так і планом діяльності на 2025 рік, що оновлюється кожні 2-3 дні. Така частота свідчить про високу щільність плану роботи на місяць та розмаїття роботи фахівців. Другий підрозділ відповідає за Анонси подій, заплановані фахівцями, і завдяки цій позиції громадськість та всі охочі мають можливість своєчасно відвідати та взяти участь в конференціях, публічних розмовах, форумах, експертних обговореннях, круглих столах та інших публічних зустрічах. Останнім підрозділом є Запити ЗМІ, в якому вказані дані для зв'язку з Прес центром УІНП. Розділ «Тексти» є не менш цікавим за попередній, адже в ньому розміщуються найрізноманітніші матеріали, статті та семінари на такі теми:

- визволені регіони: матеріали до річниці деокупації: невеликі за об'ємом статті спеціалістів Інституту, що містять історичну справку про окупацію регіону/області, хід деокупації, результат, та імена всіх залучених осіб з допоміжними матеріалами;
- російсько-українська війна: історичний контекст: матеріали та інфографіки, що роз'яснюють та пояснюють підґрунтя ворожих наративів і терміни, що виникли під час російсько-української війни; до того ж, деякі матеріали є лише англійською мовою, що спрощує процес поширення інформації та розвінчання міфів серед світової спільноти;
- статті: доробки, які пронизують суто історичні контексти нашої національності, незалежності, виборювання права на державність, пригнічення через примусовий голод, та біографії історичних постатей, що особливо відзначились у свій час;
- АнтиМіф: комплекс наукових робіт фахівців УІНП, кожна з яких розвінчує конкретний міф, використовуючи доказову базу (літературу, архівні скани видань, фрагменти документів, фотографії, інфографіки, тощо);
- українсько-німецькі історичні діалоги: відеозаписи та текстові доповіді учасників 4 онлайн-семінарів на тему «Україна в Другій світовій війні: непроговорена історія», метою яких є популяризація нашої історії серед

німецьких науковців, журналістів, молодів, а також розвінчання усталених міфів про спільну культурну спадщину трьох слов'янських народів;

- матеріали на основі проєктів та конференцій: містить матеріали конференцій Української Гельсінської спілки, зокрема про принципи, діяльність, роль УГС, історичні питання, цілі та завдання і інш..

Окремою перевагою сайту можемо виділити наявність мультимедійних матеріалів, розроблених командою спеціалістів установи до кожного питання, що викликає суспільний резонанс. Серед таких присутні: інфографіки, відеолекції, навчальні відео, відеоконференції, плакати, брошури, стенди, дошки.

Візуальне оформлення сайту є стриманим та офіційним, сам дизайн відповідає Вимогам до дизайну офіційних веб-сайтів органів виконавчої влади та офіційних веб-ресурсів, що пов'язані з діяльністю органів виконавчої влади, та Єдиного веб-порталу Кабінету Міністрів України, адже:

- 1) Веб-портал розміщений на домені GOV.UA.
- 2) Вміст веб-сайту структурований, логічний, зрозумілий та легкий для читання.
- 3) Веб-сайт доступний та адаптований для користувачів з порушеннями зору, є можливість змінити розмір тексту та його контрастність.
- 4) Верхня частина розташована горизонтально вгорі і містить малий Державний Герб України з лівої сторони; найменування органу виконавчої влади.
- 5) Навігаційна частина також розміщена горизонтально вгорі та містить гіперпосилання на сторінки структури сайту.

Стосовно доступності, сайт є повністю україномовним, а частина матеріалів доступна англійською, що є важливим у контексті поширення інформації про Україну серед міжнародної спільноти. Мобільна версія сайту адаптована до мобільних пристроїв та стабільно функціонує. Варто відзначити зокрема і важливий для нас критерій – зворотній зв'язок, що свідчить про відкритість

установи до комунікації з громадськістю. Так, для цих цілей представлено розділ «Контакти», в якому зазначені дані для зв'язку та контакти для ЗМІ.

Також сайт інтегрований із соціальними мережами – Facebook, Instagram, Twitter (X), YouTube та Telegram, що дозволяє охоплювати ширшу аудиторію та більш оперативно реагувати на суспільно важливі теми.

Соціальні мережі, за думкою О. Гарматій, набули сьогодні величезного поширення, перетворилися на дієвий інструмент комунікації, стали майданчиком для широкої дискусії й обміну інформацією. Вони здатні не лише відзеркалювати суспільні настрої, а й стимулювати їх, привертати увагу аудиторії до актуальних та резонансних подій, виявляти «оголені нерви суспільства», нарощувати протестний потенціал, підвищувати рівень громадянської активності. Події в Україні та й у багатьох країнах світу стали яскравим прикладом значущості соціальних мереж для суспільно-політичного життя, засвідчили вплив інтернет-сервісів на вирішення питань державного рівня [14]. Саме під цю категорію і підпадає діяльність Українського інституту національної пам'яті.

Так як соціальні мережі є ефективною платформою для поширення маркетингових повідомлень у системі комунікант–комунікат–реципієнт, то в результаті на сьогодні вони стають каналом передачі інформації [17, ст. 185].

Інстаграм сторінка Інституту, станом на травень 2025 року, має 9,5 тисяч підписників і в середньому пости збирають по 200 лайків, 2-5 коментаря та близько 50 репостів і поширень, що є низьким показником враховуючи кількість підписників. Контент з'являється на сторінці регулярно, щодня або декілька разів на день. Найбільше викликають резонанс у людей дописи про історичні події, які збирають до 400 лайків та до 10 коментарів. Тематикою публікацій є декомунізація, Герої України, пам'ять про війну. Основними рубриками сторінки є:

- висвітлення історичних подій (наприклад, про Кенгірське повстання, створення Першого Сімферопольського полку імені гетьмана Петра

Дорошенка, або про Трагедію у Корюківці), у форматі дописів-каруселей з фактами, фотографіями та іменами осіб, що особливо відзначились;

- рубрика «Росія вбиває», в яких зазначаються біографічні дані та досягнення вбитих в результаті збройної агресії українців,
- проєкт «Герої наших вулиць» про пам'ять та імена, які ми бачимо в міському просторі в рамках деколонізації топонімії та вшанування пам'яті Героїв;
- рубрика «Історичний календар», кожен окремий допис якої присвячений відомій особистості нашої нації, її поглядам, судженням, впливом на українську культуру чи простір загалом, відповідно до сфери реалізації у її власний день народження.

До того ж, проєкт «Герої наших вулиць» є знаковим, адже створений разом і за підтримки Українського культурного фонду, ГО «Історична платформа» та Платформи пам'яті «Меморіал» подарував нам інший проєкт – «Стріткод: історія на кожному кроці». Слоган проєкт має простий: вулиця - табличка - сайт. В рамках проєкту створюються пам'ятні інформаційні таблички, які розповідають про імена в назвах вулиць, мають ілюстрації, короткий опис, QR код (рис. 2.1) і цікавий інтерактивний сайт та контент на ньому - усе аби проінформувати у новий спосіб як мешканців так і гостей міст про історію українського народу забуту і незнану.



Рис. 2.1 Стріткоди різних вулиць міст. Джерело: [19]

На сторінці також викладені Reels, динамічні відеоматеріали є прямим доповненням до матеріалів проєктів інституту. Окрім ролі доповнення, через Reels також повноцінно реалізуються проєкти, як наприклад «Уроки полковника Євгена Коновальця для українців, що борються з рашизмом». Дані інформаційні відеоролики, присвячені дню народження самого Євгена Коновальця, покликані розповісти про силу характеру, державницьке мислення та уроки, що залишаються актуальними у вирі великої війни [36]. Спікерами поточних відеоматеріалів виступатимуть українські військові-історики.

Фейсбук сторінка вже має кращі показники, на відміну від сторінки в Інстаграм: на травень 2025 року вона має 111 тисяч підписників, що перебільшує показник першої у більше ніж 10 разів. Кожний допис збирає від 150 до 500 лайків, також прослідковується велика кількість коментарів, як поодиноких, так і тих, що породжують обговорення та дискусії. Враховуючи особливість даної соц. мережі, можемо прослідкувати кількість поширень публікацій і знову ж таки бачимо, що людей цікавлять пости з історичними довідками, датами, які мають свої причини не бути забутими українським народом. До того ж, контент цієї сторінки є абсолютно ідентичним до сторінки Інстаграм, проте можемо наочно переконатися як влучно мережа допомогла Інституту поширювати свою діяльність на свою цільову аудиторію і отримувати результати та фідбеки.

Ютуб загалом на травень 2025 року має 34,8 тисяч підписників і є одним з найбільших інформаційно-комунікаційним інструмент за кількістю розмаїття відеоконтенту, який сегментовано на 58 плейлистів, в кожному з яких є як мінімум 3 відео. Тому загалом сторінка вміщує 754 відео і сумарно має 4,2 мільйона переглядів. Хоч і свіжий контент, що продукується фахівцями, в середньому не збирає більше 3 тисяч переглядів. Проте як ми розуміємо на відеоформат контенту витрачається більше часу, до того ж, алгоритми вірусного поширення працюють інакше і це також треба враховувати. Є поодинокі відео, які не «вистрілюють» та мають не більше 2 тисяч переглядів, але аналіз показав, що ці відео дубльовані англійською мовою і мають відповідник українською який вже серед українців збирає десятки тисяч переглядів. Усі проведені

трансляції зберігаються для подальшого можливого перегляду в окремій однойменній вкладці, що полегшує пошук та отримання інформації.

Сторінка УІНП в соц. мережі X теж має свою стабільну аудиторію – 11,8 тисяч читачів, хоча публікації стабільно переглядає лише 2-3 тисячі. До 20 репостів та до 30 лайків в середньому збирає контент. Хоч показники і не є великими, видно, що спеціалісти, відповідальні за дану сторінку, розуміють специфіку мережі - відповідні пости адаптовані у «треди». Деякі з них опубліковані англійською, тому за таких винятках, бачимо що весь контент є аналогічним до попередніх сторінок. Найбільшу активність читачі виявляють під такими “постами-некрологами” в яких повідомляється про загибель діяча освітнього чи культурного простору сучасності.

Інша друкована продукція представлена у брошурах (наприклад брошура «Рашизм – це...», «Наш Маріуполь», «Мазепа. Karl XII. Пётр I. Топ-10 міфів ru.пропаганди», «Наказано не знати: українські археологи в лещатах тоталітаризму»), коміксах (наприклад мальопис «Оборона замостя. Легенда про лопату»), книгах (наприклад «Пам’ять роду», «Воїни Дніпра: цінності, мотивації, смисли», «Дівчата зрізають коси» англійською мовою, «Шлях української ідентичності»), комплектах карт з історії України для музейних експозицій, збірник документів і матеріалів (наприклад «Чорні дошки України. Чернігівська область», «Усна історія російсько-української війни (2014-2019)), фотоальбомах (наприклад фотоальбом «Незалежність. Найкращий час», «Альбом Любові Панченко: Повернення»), календарях і в ін.

Так, буклет «Наш Маріуполь» розкриває історію Маріуполя, яку зберігають у серцях його мешканці, попри всі випробування. Він присвячений вшануванню історії міста-героя, яке стало символом незламності та трагедії водночас. На 52 сторінках видання розміщена вся історія міста, від першої згадки, згодом народження першого промислового гіганта, воєнних та повоєнних часів, і зрештою до героїчної оборони у 2022-му (рис 2.2). Закінчується брошура фотографією прикрашеної площі до різдвяних свят біля Драмтеатру. До створення даної продукції були залучені більше 5 українських

авторів за підтримки ГО «Архі-Місто», Маріупольської міської ради, Маріупольського краєзнавчого музею, Національного музею Тараса Шевченка та Центрального державного історичного архіву України міста Київ [4].



Рис. 2.2 – Брошура «Наш Маріуполь». Джерело: [4]

Серії книг, видавані Українським інститутом національної пам'яті, також несуть потужні сенси. Зокрема, остання книга з серії про російсько-українську війну має назву – «Без ротації» авторки Наталки Позняк, руйнує російські міфи і вустах вихідців з Донбасу, які зі зброєю в руках стали на захист своєї землі, розкриває невідомі деталі та механізми спецоперації. Тієї самої, що змогла переконати весь світ наче всі жителі Донбасу як і кримчани в один момент захотіли приєднатися до Росії та розпочати громадянську війну проти неї. Водночас книга чітко транслює думку, що Донбас був, є і буде українським. На 224 сторінках розміщені історії та спогади людей (рис. 2.3) про початок російської агресії, про те чийми руками робилися незаконні акції.



Рис. 2.3 – Книга «Без ротації». Джерело: [16]

Більшість героїв книги в житті ніколи не брали до рук зброї і навіть не могли уявити що доведеться, але один момент змінив їх життя і зараз для них це вже справа честі, адже вони вірять, що перемога рано чи пізно настане [16].

Виставкові проєкти відповідно також є потужним інструментом задля просування інформації та комунікації з аудиторією, розкриваючи суть національної свідомості у інтерактивний та емоційний спосіб. Першочергово, виставки слугують інструментом деструктивізації радянських міфів та імперських наративів через архівні документи, свідчення очевидців та мистецькі інтерпретації. Наприклад, така виставка як «Великий терор: місця пам'яті» розповідає про механізми «Великого терору», легітимізацію вбивств та географію поховань репресованих українців. З виставки можна дізнатися про місця розстрілів і місця поховання жертв масових політичних репресій, про злочини комуністичного тоталітарного режиму [5]. Фотовиставка «Культурна дипломатія України: світовий тріумф Щедрика» розповідає про неймовірний резонанс світового турне Української Республіканської Капели, створеної за ініціативи Голови Директорії та Головному отаману військ УНР Симона Петлюри у добу національно-визвольних змагань Української революції 1917-1921 років. Виставка популяризує історичні гастролі країнами Європи та Америки з 1919 по 1924 роки, під час яких було презентовано світу відому українську колядку «Щедрик», яка нині є найбільш впізнаваною різдвяною піснею в світі [38]. Виставка «Воїни. Історія українського війська» вже розкриває інший бік нашої історії, підкреслюючи постійну присутність українського військового формування у різних історичних епохах від часів Русі до сьогодення. Світлина супроводжує інформація про тип військових організацій, чисельність і озброєння військ, методи воєнного мистецтва та найвизначніші битви [6]. Банери виставки «Україна 1932-1933. Геноцид голодом» покликані розповісти інакший бік нашого минулого, про історію Голодомору, яку повинні знати у всьому світі. Автори пояснюють, чому Голодомор є геноцидом та чому світове співтовариство має визнати його таким [12].

По-друге, в умовах повномасштабного вторгнення ці проєкти набувають актуальності як засіб інформаційного захисту - експозиції про історичні корені російського колоніалізму, як у виставці «Мововбивство - складова рашизму», автори якої зібрали фактологічний матеріал, який доводить системне і цілеспрямоване знищення російською владою української мови на різних етапах історії [7]. Або ж воєнних злочинів як у Проєкті «Рашизм - це...», в якому на 16 стендах виставки розкриваються питомі ознаки й характерні риси рашизму: культ «скреп» і культ вождя, імперський реваншизм і «победобесіє», агресивна пропаганда і ксенофобія, а також ті злочини, які здійснюють рашисти [8], так і у виставці «Стерті з лиця землі», яка охоплює фотосвідчення 80-100% руйнувань різних регіонів населених пунктів, перетворених російською армією на руїни [11].

По-третє, УІНП трансформує традиційні формати пам'ятання через цифровізацію, що робить історію доступною для молоді та міжнародної аудиторії. Важливо також зазначити, що ці проєкти не лише констатують факти, а й активізують громадянську позицію, пропонуючи відвідувачам осмислити свою роль у побудові майбутнього - через особисті історії, дискусійні майданчики чи мистецькі інтервенції. Таким чином, виставкова діяльність УІНП є невід'ємною частиною сучасної політики пам'яті.

Відповідно так само можна охарактеризувати і інші напрямки, наприклад просвітницькі проєкти. Так, УІНП було запроваджено низку проєктів, присвячених історії України 1917-1921 років, наприклад, створення комплектів паперових моделей військової техніки періоду Української революції 1917-1921 років, що розрахований на дітей шкільного віку від 10 років, маючи таку нагоду у гуртках моделювання, літніх таборах, або ж у пластових осередках. Комплект містить кольорові паперові роздруківки А4 формату з накресленими деталями, які потрібно вирізати та склеїти між собою в потрібних місцях для отримання об'ємної фігури, а також короткий опис та історичні довідки про кожну модель техніки (рис. 2.4). «Цей пілотний проєкт спрямований на підлітків, які пізнають історію через особисте долучення до процесу. Ми ставимо перед собою мету не

лише розказати про історію військової техніки в Україні, а й загалом популяризувати історію Перших визвольних змагань, звияту українського війська в такий цікавий інтерактивний спосіб» - зазначає співавторка проєкту Наталя Слабожаніна [21].



Рис. 2.4 Просвітницький проєкт зі збірки паперових моделей військової техніки періоду Української революції 1917-1921 років. Джерело: [21]

Спільно з освітньою платформою «Експертний корпус» фахівцями установи було підготовлено серію відеолекцій з військової історії України 1917-1921 років під назвою «Бойовий шлях Армії УНР: командири, військові підрозділи, ключові операції». Цільовою аудиторією даного проєкту є військові військових частин України, а метою є інформування особового складу про різні періоди нашої воєнної історії, адже до повномасштабного вторгнення прослідковувався дефіцит знань про наші військові заслуги, натомість міфи про радянську потужність та звияту популяризовувались. До того ж, аби досягти найбільш переконливого ефекту, на роль спікера та оповідача було запрошено особу тієї самої стихії - ветерана російсько-української війни, офіцера резерву ЗСУ Романа Кулика (рис. 2.5) [3].



Рис. 2.5 Фрагмент з відеолекції проєкту «Бойовий шлях армії УНР: командири, військові підрозділи, ключові операції». Джерело: [3]

У межах меморандуму про співпрацю Інституту та чеської громадської організації «Асоціація з міжнародних питань» відбулась літня школа «Навчання через дослідження», яка була присвячена дослідницькому методу у викладанні історії. Цільовою аудиторією цього проєкту стали вчителі історії загальної освіти України. Заняття проводилися у формі тренінгів, обговорень, воркшопів і бесід про сучасні підходи організації дослідницького методу у викладанні історії, різні форми джерел нові тенденції в галузі історичної освіти. Захід був відвіданий більше ніж 30 освітянами та надав можливість кожному висловитись і обмінятись думками про організацію навчання у школах [1; 30].

Адаптуючись відповідно до часу, фахівці УІНП, за підтримки Медіацентру Україна та агенції RMA, створили подкаст «Напам'ять», в якому ведучі Ігор Кромф і Вікторія Скуба разом із запрошеними гостями розповідають про проєкти, які українці створюють, щоб зберігати пам'ять про минуле та сучасну російсько-українську війну і краще розуміти себе. Проєкт загалом охоплює широкий спектр історичних тем, зокрема це деконструкція радянських міфів, відродження національної пам'яті, війна, становлення української ідентичності, політика пам'яті та сучасні аспекти реалізації. Проєкт підкреслює, що без знання правди про минуле неможливо побудувати міцну національну ідентичність та протистояти сучасним загрозам. Станом на квітень, проєкт містить десять випусків і розміщений на таких платформах, як ApplePodcasts, GooglePodcasts та

звичайно на Ютуб каналі. Інформування про нові серії подкасту відбувалось через інші соц. мережі - Інстаграм, Фейсбук та Телеграм.

Цікавим є кейс з короткими інтерактивними опитуваннями, що представлені тестовими проєктами УІНП, у свою чергу пропонують усім відвідувачам сайту відповісти на запитання з історії України: ключові події (наприклад тести «Що ти знаєш про Перший зимовий похід?», «Як добре ви знаєте місця Української революції 1917-1921 рр?»), постаті (наприклад тести «Євген Коновалець – воїн і державник», «Нащадок роду меценатів: до 170-річчя Левка Симиренка», «Микола Міхновський і самостійна Україна. До 150-річчя від дня народження ідеолога самостійництва»), факти (наприклад тести «Що ви знаєте про соборність?»), дати, географія, тощо з метою підвищення історичної грамотності, популяризації історичного знання, зокрема подій української історії ХХ століття, процесів державотворення, героїчних сторінок боротьби за незалежність [31]. Цільовою аудиторією даних міні проєктів є широка аудиторія – учні, студенти, педагоги, службовці, а також всі охочі, що мають зацікавленість у вивченні і поглибленні знань не лише в академічному, а й у популярному форматі. Проте розглядати тести лише як освітній ресурс не варто, адже вони в свою чергу виступають ефективним інформаційно-комунікаційним механізмом, що поєднує функції інформування, взаємодії з аудиторією та трансляції ціннісних смислів.

Український інститут національної пам'яті також активно використовує публічні заходи як інструмент для діалогу з суспільством, поєднуючи академічні знання з інтерактивним форматом, розкриваючи та демонструючи позицію у важливих для громадськості питаннях. Так, ключовими можемо вокремити наступні заходи: наукові конференції та круглі столи; лекції та відкриті дискусії; меморіальні заходи; історичні квести та екскурсії; мистецькі акції; міжнародні заходи.

Семінар з мемореалізації для службовців територіальних громад Донецької області мав на меті донести, що робота з пам'яттю про сучасну російсько-українську війну є важливою складовою примирення і згуртування

всього українського суспільства. Модераторка заходу зауважила, що роботу не можна відкладати на потім і чекати поки закінчиться війна. Спікери заходу також інформували про правові засади меморіалізації і органи державної влади та місцевого самоврядування, які є відповідальними. На реальних прикладах громаді Донеччини було продемонстровано успішні та неуспішні практики пам'ятання в освітніх закладах та надані рекомендації стосовно фіксації, документування, обліку інформації про події окупації та облоги [35].

Зустріч «Зберігачі пам'яті. Історії про російсько-українську війну» мала на меті обговорення проєктів УІНП, Віртуального музею російської агресії та Музею Майдану, які зберігають пам'ять про російсько-українську війну та Революцію Гідності. Спікери заходу розповідали як збираються свідчення учасників і очевидців війни, чому важливо фіксувати особисті історії та яким чином вони впливають на суспільне осмислення подій та формування колективної пам'яті [33]. Публічну розмову відвідали як і дослідники, освітяни, представники культурного сектору, так і військові та всі охочі, що цікавляться живою історією війни. (рис 2.6)



Рис. 2.6 Публічна розмова «Зберігачі пам'яті. Історії про російсько-українську війну». Джерело: [33]

Раніше згадана нами документальна банерна виставка «Стерті з лиця землі», за підтримки українців з різних регіонів України та Посольства України у Сполученому Королівстві Великої Британії та Північної Ірландії буде

експонуватися у британському місті Брістоль впродовж трьох місяців, з 26 квітня по 20 липня 2025 року, аби якомога ширша аудиторія мала змогу її побачити. В різних країнах даний проєкт викликає інтерес (рис. 2.7) тому що розповідає про стійкість українців у боротьбі за свободу та демонструє жахіття війни, які несе Україні держава-терорист [9; 10]. Ініціатором цієї акції виступили активісти української громади в Брістолі. Раніше виставка експонувалася в різних містах Польщі, Німеччини, Іспанії, Хорватії та Болгарії



Рис. 2.7 Відвідувачі виставки в Бад-Ольдесло (Німеччина) та Софія (Болгарія). Джерело: [9; 10]

Для оцінки ефективності інформаційно-комунікаційної діяльності Українського інституту національної пам'яті було використано сервіс Brand24 – онлайн інструмент для моніторингу згадок бренду, установи чи персони в інтернет-просторі, зокрема в новинах, соціальних мережах, форумах, блогах і коментарях. Кількість згадок (Mentions) відображає скільки разів назву УІНП або пов'язані ключові слова (наприклад «Інститут національної пам'яті», «декомунізація», «війна») було згадано у відкритому інформаційному полі за останні три місяці (березень–червень) (рис. 2.8).

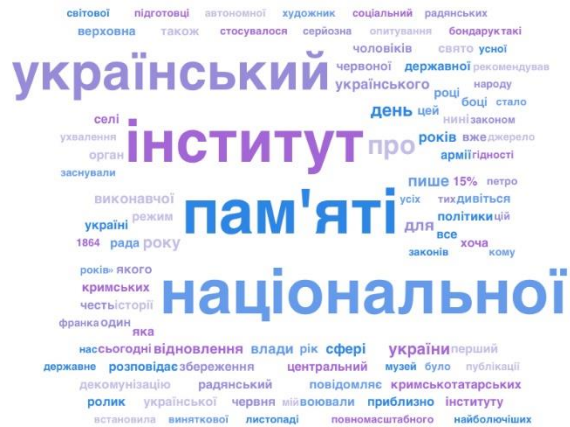


Рис. 2.8 Пов'язані ключові слова до УІНП в Інтернеті. Джерело: [44]

Загальна кількість згадок – 35, серед яких 8,9 тисячі охоплено в соціальних мережах, а інші 153 тисячі поза ними. Серед того, усі згадки зібрали 520 лайків та 6 коментаря (рис.2.9)

Overview

Total mentions	Total reach	Positive mentions
35	162k	0
Negative mentions	Average Presence Score	AVE
0	1/100	\$14k
Social media reach	Non-Social media reach	User generated content
8 985	153k	2
Social media mentions	Non-Social media mentions	Social media reactions (e.g. likes)
1	34	520
Social media comments	Social media shares	Total social media interactions
6	0	526

Рис. 2.9 Загальний огляд згадок та реакцій УІНП в Інтернеті. Джерело:

[44]

Проте, аналізуючи активність користувачів впродовж останніх місяців, можемо визначити, що тенденція згадок та охоплень лише зростає, починаючи з травня. Пов'язано це відповідно з збільшеною концентрацією пам'ятних дат та подій у травні та у літні місяці (рис. 2.10)

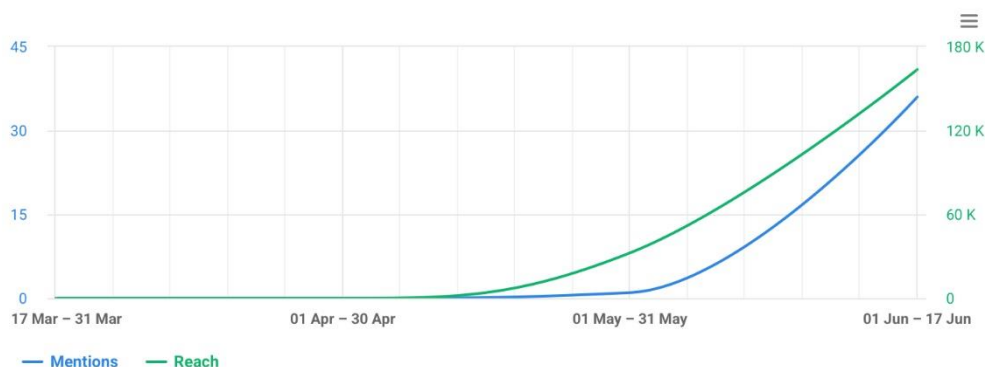


Рис. 2.10 Згадки та охоплення УІНП в Інтернеті. Джерело: [44]

Виходячи зі статистики, зазначеної на рисунку нижче маємо розуміння, що більшість згадок надходять з традиційних, зокрема з новинних ресурсів – цілих 78% (рис.2.11). На другому місці веб-сторінки з 14% згадок, а третє місце порівну розділяють відео та блоги з 6% та 3% домінування відповідно. Найпопулярнішими новинними сайтами, які згадують УІНП на своїй платформі є «Українська правда», «Новини 24», «РБК-Україна», «Суспільне Медіа» та «Главком». Саме вони і є ретрансляторами діяльності установи і на них повинна спиратися комунікаційна діяльність Пресцентру УІНП.

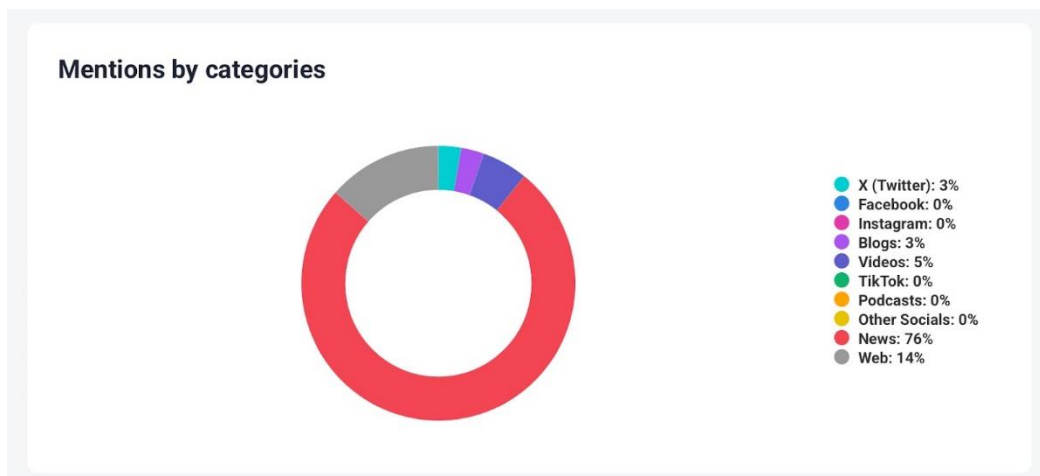


Рис 2.11 Згадки УІНП в Інтернеті по категоріям. Джерело: [44]

ВИСНОВКИ

Розгляд форматів, механізмів і технологій реалізації інформаційно-комунікаційної діяльності Українського інституту національної пам'яті є важливим, адже формування історичної пам'яті, обізнаності, критичного мислення, здатності відрізнити правду від фальсифікацій та маніпуляцій лежить в основі завдань установи. Широкий спектр завдань в свою чергу пов'язаний з розгалуженою структурою, що дозволяє установі комплексно підходити до питань політики пам'яті в Україні. Серед основних позицій це реалізація державної політики у сфері відновлення та збереження національної пам'яті українського народу та подання Міністрові культури та стратегічних комунікацій пропозицій щодо формування державної політики у сфері відновлення та збереження національної пам'яті українського народу та національної свідомості громадян. Розглянуті в цій роботі інформаційні проєкти наочно показали реалізацію покладених завдань.

Дотримання ключових пріоритетів розглядалося в напрямках роботи установи в питаннях меморіалізації та декомунізації. Беручи до уваги, що меморіалізація це не просто про збереження пам'яті, це – кластер культури, запорука зміцнення стійкості нашої спільноти у війні, фахівцями було створено документ, що містить сформульовані принципи та аспекти, на які варто зважати при створенні проєктів, меморіальних просторів чи запровадженні традицій на вшанування. 10 принципів меморіалізації чітко окреслюють норми, які повинні бути запроваджені в кожному культурному меморіальному проєкті та слугують підґрунтям для формування гідної та цілісної політики пам'яті: Принцип широкої залученості, Принцип публічності та ясності, Принцип правдивості, Принцип інклюзивності, Принцип рівності, Принцип фаховості та доброчесності, Принцип актуальності та своєчасності, Принцип гуманності, Принцип етичності й екологічності та Принцип ідеологічної нейтральності. Діяльність УІНП у сфері декомунізації фокусується на виданні друкованих матеріалів, щодо виконання вимог ЗУ «Про засудження та заборону пропаганди

російської імперської політики в Україні і деколонізацію топонімії», підготовці переліку з 182 назв населених пунктів, які містять символіку російської імперської політики. Створення Експертної комісії фахівцями Інституту допомогло знизити рівень складності питання, адже вона покликана надавати фахові висновки на звернення з питань реалізації норм вищезгаданого закону та належності конкретних об'єктів до символіки російської імперської політики. Стосовно назв населених пунктів було сформовано 12 висновків з спільним для кожного результатом – всі назви належать до символіки колоніальної політики. Звернення стосовно назв культурних та наукових установ країни, пам'ятних дат, усталених термінів, у загальній кількості 10 переважно також мають результат належності або часткової належності до символіки російської імперської політики, єдиним винятком є вулиця Таманська м. Львів. Серед звернень стосовно об'єктів, назв юридичних осіб та об'єктів права власності, пам'ятників і пам'ятних знаків, присвячених публічним особам, було винесено висновки стосовно 13 і лише одне прізвище було визнано таким, що не заперечує нормам закону.

Основними каналами та інструментами УІНП, що використовуються для виконання поставлених завдань є офіційний сайт (розміщуються новини, анонси, аналітичні матеріали, методичні посібники, нормативно-правові документи), соціальні мережі (проводяться трансляції, конференції, прямі ефіри, оперативне інформування та запуск вірусного контенту), друкована та електронна продукція (буклети, брошури, постери, дошки, інформаційні листівки, плакати), інформаційні кампанії, співпраця зі ЗМІ та просвітницькі проєкти. Таке розмаїття обумовлене прагненням охопити різні групи населення, що, враховуючи аналіз, досягається. Комунікаційні матеріали відповідають одній стилістиці, регулярно оновлюються, та видозмінюються відповідно до каналу поширення елементу.

Інформаційні культурні проєкти на рівні з соц. мережами також є потужним інструментом комунікації з аудиторією. По-перше, виставки слугують інструментом деструктивізації радянських міфів та імперських наративів за

допомогою використання архівних документів, свідчень очевидців та фото- і відеоматеріалів. По-друге, в умовах повномасштабного вторгнення ці проекти набувають актуальності як засіб інформаційного захисту – експозиції про історичні корені російського колоніалізму, воєнних злочинів. По-третє, УІНП трансформує традиційні формати пам'ятання через цифровізацію, що робить історію та меседжі доступною для молоді та міжнародної аудиторії.

Тому діяльність Українського інституту національної пам'яті є широкою та різноплановою, усі проекти та задуми реалізуються методично та регулярно, на вимогу часу та гібридної війни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Анонс. Літня школа для вчителів історії. *Український інститут національної пам'яті*. URL : <https://uinp.gov.ua/pres-centr/anonsy-podiy/anons-litnya-shkola-dlya-vchyteliv-istoriyi> (дата звернення 01.05.2025)
2. Бевз Т. А., Василевська Т. Е. Конструювання політики національної пам'яті: ідеї, смисли, акценти. *Політичні дослідження*. Вип. 1 (7), 2024. С. 135-158.
3. Бойовий шлях Армії УНР: командири, військові підрозділи, ключові операції. *Український інститут національної пам'яті*. URL : <https://uinp.gov.ua/informaciyni-materialy/vchytelyam/videolekciyi/cykl-istoriya-ukrayinskogo-viyska/boyovyy-shlyah-armiyi-unr-komandyry-viyskovi-pidrozdily-klyuchovi-operaciyi> (дата звернення 01.05.2025)
4. Брошура «Наш Маріуполь». *Український інститут національної пам'яті*. URL : <https://uinp.gov.ua/elektronni-vydannya/broshura-nash-mariupol> (дата звернення 31.05.2025)
5. Виставка «Великий терор: місця пам'яті». *Український інститут національної пам'яті*. URL : <https://uinp.gov.ua/vystavkovi-proekty/vystavka-velykyu-terror-miscya-pamyati> (дата звернення 31.05.2025)
6. Виставка «Воїни. Історія українського війська». *Український інститут національної пам'яті*. URL : <https://uinp.gov.ua/vystavkovi-proekty/vystavka-voyiny-istoriya-ukrayinskogo-viyska> (дата звернення 31.05.2025)
7. Виставка «Мововбивство – складова рашизму». *Український інститут національної пам'яті*. URL : <https://uinp.gov.ua/vystavkovi-proekty/movovbyvstvo-skladova-rashyzmu> (дата звернення 31.05.2025)
8. Виставка «Рашизм – це...». *Український інститут національної пам'яті*. URL : <https://uinp.gov.ua/vystavkovi-proekty/vystavka-rashyzm-ce> (дата звернення 31.05.2025)
9. Виставка «Стерті з лиця землі» експонується в Болгарії та Польщі. *Український інститут національної пам'яті*. URL : <https://uinp.gov.ua/pres->

centr/novyny/vystavka-sterti-z-lycy-a-zemli-eksponuyetsya-v-bolgariyi-ta-polshchi
(дата звернення 31.05.2025)

10. Виставка «Стерті з лиця землі» експонується у Великобританії та Німеччині. *Український інститут національної пам'яті*. URL : <https://uinp.gov.ua/pres-centr/novyny/vystavka-sterti-z-lycy-a-zemli-eksponuyetsya-u-velykobrytaniyi-ta-nimechchyni> (дата звернення 31.05.2025)

11. Виставка «Стерті з лиця землі». *Український інститут національної пам'яті*. URL : <https://uinp.gov.ua/vystavkovi-proekty/vystavky-sterti-z-lycy-a-zemli> (дата звернення 31.05.2025)

12. Виставка «Україна 1932-1933. Геноцид голодом». *Український інститут національної пам'яті*. URL : <https://uinp.gov.ua/vystavkovi-proekty/vystavka-ukrayina-1932-1933-genocyd-golodom> (дата звернення 31.05.2025)

13. Галузевий державний архів Українського інституту національної пам'яті. URL : <http://hdauinp.org.ua/?fbclid=IwAR2ocEjlSonG6RfKJ1v3RFHdCWoE-8bf1S7Im91bM7WQLrHO5GyRIPLIPg> (дата звернення 01.05.2025)

14. Гарматій О. В. Соціальні мережі в системі державних комунікацій. *Наукові записки*. Вип. 1 (52), 2016. С. 240-247.

15. Деякі питання Українського інституту національної пам'яті : Постанова КМУ від 12 листопада 2014 року №684.

16. Книга «Без ротації». *Український інститут національної пам'яті*. URL : <https://uinp.gov.ua/elektronni-vydannya/bez-rotaciyi> (дата звернення 31.05.2025)

17. Кунанець Н. Е., Ржеуський А. В. Соціальні мережі як компонента віртуальної комунікацій. *Держава та регіони. Серія: Соціальні комунікації*. Вип. 3-4 (15-16), 2013.

18. Меморіалізація війни: виклики та перспективи. *Український інститут національної пам'яті*. URL : <https://uinp.gov.ua/memorializaciya/memorializaciya-viyny-materialy-kruglyh->

stoliv/memorializaciya-rosiysko-ukrayinskoyi-viyny-vyklyky-ta-zavdannya (дата звернення 27.04.2025)

19. Національний меморіальний комплекс Героїв Небесної Сотні – Музей Революції Гідності. URL : <http://maidanmuseum.org/uk> (дата звернення 01.05.2025)

20. Опанащук П. В. Діяльність Українського інституту національної пам'яті як складова інституційного механізму реалізації державної політики пам'яті в Україні. *Економіка та держава. Серія: Державне управління*. Вип. 1, 2021. С. 60-64.

21. Паперові моделі військової техніки. *Український інститут національної пам'яті*. URL : <https://uinp.gov.ua/elektronni-vydannya/paperovi-modeli-viyskovoyi-tehniku> (дата звернення 01.05.2025)

22. Перелік назв населених пунктів, які містять символіку російської імперської політики. *Український інститут національної пам'яті*. URL : <https://uinp.gov.ua/dekomunizaciya-ta-reabilitaciya/podolannya-naslidkiv-rusyfikaciyi-ta-totalitaryzmu-v-ukrayini/perelik-nazv-naselenyh-punktiv-yakimistyat-symvoliku-rosiyskoyi-imperskoyi-polityku> (дата звернення 29.04.2025)

23. Пояснюємо деколонізацію: *Український інститут національної пам'яті*. URL : Інфографіка, як буде реалізовуватись закон. <https://uinp.gov.ua/dekomunizaciya-ta-reabilitaciya/podolannya-naslidkiv-rusyfikaciyi-ta-totalitaryzmu-v-ukrayini/poyasnyuyemo-dekolonizaciyu-infografika-yak-bude-realizovuvatysya-zakon> (дата звернення 01.05.2025)

24. Правосуддя та пам'ять про війну: погляди українців. *Рейтинг*. URL : https://ratinggroup.ua/research/ukraine/justice_jan2025.html (дата звернення 27.04.2025)

25. Про засудження та заборону пропаганди російської імперської політики в Україні і деколонізацію топонімії : Закон України від 27 липня 2023 року № 3005-IX. Відомості Верховної Ради України. – 2023. – №65. – ст.221.

26. Про затвердження Положення про Експертну комісію Українського інституту національної пам'яті з питань реалізації норм Закону України «Про

засудження та заборону пропаганди російської імперської політики в Україні та деколонізацію топонімії» : Наказ Міністерства культури та інформаційної політики від 25 липня 2023 року № 399.

27. Проєкт концепції Меморіалу українських героїв. *Український інститут національної пам'яті*. URL : <https://uinp.gov.ua/memorializaciya/nacionalnyy-panteon/proyekt-konceptsiyi-memorialu-ukrayinskyh-geroyiv> (дата звернення 27.04.2025)

28. Роз'яснення у зв'язку з ситуацією довкола приведення назв населених пунктів у відповідність мовним стандартам. *Український інститут національної пам'яті*. URL : <https://uinp.gov.ua/dekomunizaciya-ta-reabilitaciya/podolannya-naslidkiv-rusyfikaciyi-ta-totalitaryzmu-v-ukrayini/rozyasnennya-ministerstva-kultury-ta-informaciyanoi-polityky-ukrayiny-shchodo-derusyfikaciyi-dekomunizaciyi-ta-dekolonizaciyi> (дата звернення 01.05.2025)

29. Сміт Е. Національна ідентичність. Київ : Основи, 1994. 224 с.

30. Співробітниці Інституту взяли участь у літній школі для вчителів у Львові. *Український інститут національної пам'яті*. URL : <https://uinp.gov.ua/pres-centr/novyny/spivrobitnyci-instytutu-vzyaly-uchast-u-litniy-shkoli-dlya-vchyteliv-u-lvovi> (дата звернення 01.05.2025)

31. Тести. *Український інститут національної пам'яті*. URL : <https://uinp.gov.ua/testy> (дата звернення 31.05.2025)

32. У Києві затвердили перелік заходів із проведення щоденної загальнонаціональної хвилини мовчання. *Офіційний портал Києва*. URL : https://kyivcity.gov.ua/news/u_kiyeви_zatverdili_perelik_zakhodiv_iz_provedennya_schodenno_zagalnonatsionalno_khvilini_movchannya/ (дата звернення 27.04.2025)

33. У Львові відбулася публічна розмова «Зберігачі пам'яті. Історії про російсько-українську війну». *Український інститут національної пам'яті*. URL : <https://uinp.gov.ua/pres-centr/novyny/u-lvovi-vidbulasya-publichna-rozmova-zberigachi-pamyati-istoriyi-pro-rosiysko-ukrayinsku-viynu6> (дата звернення 31.05.2025)

34. УІНП запустив новий онлайн-ресурс «Віртуальний некрополь української міграції». *Український інститут національної пам'яті*. URL : <https://uinp.gov.ua/pres-centr/novyny/uinp-zapustyv-onlayn-resurs-virtualnyy-nekropol-ukrayinskoji-emigraciyi?fbclid=IwAR24hYITX3yv7Gkp8KbAcaSM94NERoQ90g3OrmPBZIm9Lv3DxGQqhRKM2g> (дата звернення 27.04.2025)

35. УІНП провів семінар з меморіалізації для службовців територіальних громад Донецької області. *Український інститут національної пам'яті*. URL : <https://uinp.gov.ua/pres-centr/novyny/uinp-proviv-seminar-z-memorializaciyi-dlya-sluzhbovciv-terytorialnyh-gromad-doneckoyi-oblasti> (дата звернення 31.05.2025)

36. Уроки полковника Коновальця для українців, що борються проти фашизму. *Instagram*. URL : <https://www.instagram.com/reel/DK4CHnvoQCs/?igsh=cDVjcmhrbXhsZ2lt>

37. Фахові висновки Експертної комісії. *Український інститут національної пам'яті*. URL : <https://uinp.gov.ua/dekomunizaciya-ta-reabilitaciya/ekspertna-komisiya-uinp/fahovi-vysnovky-ekspertnoyi-komisiyi> (дата звернення 29.04.2025)

38. Фотовиставка «Культурна дипломатія України: світовий триумф Щедрика». *Український інститут національної пам'яті*. URL : <https://uinp.gov.ua/vystavkovi-proekty/vystavka-svitovyy-triumf-shchedryka-100-rokiv-kulturnoyi-dyplomatiyi> (дата звернення 31.05.2025)

39. Хвилина мовчання: чому важливий ритуал у пам'ять про героїв і героїнь та як долучитися. *Суспільне.Культура*. URL : <https://suspilne.media/culture/847555-hvilina-movcanna-comu-vazlivij-ritual-u-pamat-pro-geroiv-ta-geroin-ta-ak-dolucitisa/> (дата звернення 27.04.2025)

40. Чупрінова Н. Ю., Севрук І. І., Соколовська Ю. В. Історична пам'ять та національна ідентичність в умовах російсько-української війни (2014-2024 рр.). *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Історичні науки*. Том 35 (74) №3, 2024. С. 95-99.

41. Як українці вшановують пам'ять про полеглих військових. *Ukrainer*. URL : <https://www.ukrainer.net/pamiat-pro-polehlykh/> (дата звернення 27.04.2025)
42. «Наш письменник розчиняється, а на його місці ховають когось іншого». Україні потрібен Національний пантеон. *LB.ua*. URL : https://lb.ua/news/2024/06/22/619660_nash_pismennik_rozchinyaietsya.html (дата звернення 27.04.2025)
43. 10 принципів меморіалізації війни. *Український інститут національної пам'яті*. URL : <https://uinp.gov.ua/memorializaciya/9-pryncypiv-memorializaciyi-yakoyu-mozhe-buty-pamyat-pro-viynu> (дата звернення 27.04.2025)
44. Brand24. URL : https://brand24.com/?gspk=YXVzdGluZW5yaXF1ZXo&gsxid=Kl8OKB7CKefA&pscd=try.brand24.com&utm_medium=Marketplace&utm_source=PartnerProgram (дата звернення 30.05.2025)

SUMMARY

Homorova D. S. «Information and Communication Activities of the Ukrainian Institute of National Memory». Zaporizhzhya, 2025, 41 pp.

The object of the study is the information and communication activities of the Ukrainian Institute of National Memory in the conditions of the Russian-Ukrainian war.

The subject of the study are the formats, mechanisms and technologies for the implementation of information and communication activities of the Ukrainian Institute of National Memory in the conditions of the Russian-Ukrainian war.

Purpose of the study: to analyze the formats, mechanisms and technologies for the implementation of information and communication activities of the Ukrainian Institute of National Memory in the conditions of the Russian-Ukrainian war.

Research methods: a systematic approach (taking into account during the study the peculiarities of communication interaction between state structures, public organizations, various categorical groups of their target audience), elements of discourse analysis (taking into account the socio-cultural portrait of the Ukrainian Institute of National Memory in the conditions of the Russian-Ukrainian war), classification (factors of the formation of national memory, formats, mechanisms, technologies of information and communication activities), synchronic method (emphasis on conditions for the implementation of information and communication activities of the National Institute of Memory in the conditions of a full-scale invasion).

In order to achieve the set goal, it is necessary to complete the following tasks:

- 1) to determine the structure of the UINP, tasks;
- 2) to determine the key priorities of the UINP, considering the strategies of memorialization and decolonization;
- 3) to analyze the formats, mechanisms, technologies of information and communication activities of the UINP in the conditions of the Russian-Ukrainian war.

The methodological and theoretical basis of the study are works, devoted to the consideration of collective, national memory, the activities of the UINP as a component of the implementation of state memory policy in Ukraine by domestic and foreign researchers, such authors as: T. A. Bevz, T. E. Vasilevskaya, O. V. Harmatiy, N. E. Kunanets, P. V. Opanashchuk, A. V. Rzheusky, I. AND. Sevruk, Yu. V. Sokolovskaya, N. Yu. Chuprinova and others.

The scientific novelty lies in the analysis of formats, mechanisms, technologies for the implementation of information and communication activities of the Ukrainian Institute of National Memory in the conditions of a full-scale invasion.

Scope: the materials of the work can be used in preparation for practical and seminar sessions at the Faculty of Journalism and in the practical activities of communicators of state bodies, in particular regional branches of the UINP in order to increase the level of effectiveness of information and communication activities with the target audience - partners, sponsors, specialists of other national memory institutes and others, in the context of attracting and popularizing memory policy.

Keywords: Information and communication activities, communication tools, communication channels, memory policy, communication of executive authority

**Декларація академічної доброчесності
здобувача ступеня вищої освіти ЗНУ**

Я, Гоморова Дар'я Сергіївна, студентка 4 курсу, денної форми навчання, факультету журналістики, спеціальності В13 Бібліотечна, інформаційна та архівна справа, адреса електронної пошти gomorovadarya@gmail.com, підтверджую, що написана мною кваліфікаційна робота на тему «Інформаційно-комунікаційна діяльність Українського інституту національної пам'яті» відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, що визначені у ст. 42 Закону України «Про освіту», зі змістом яких ознайомлений/ознайомлена;

- заявляю, що надана мною для перевірки електронна версія роботи є ідентичною її друкованій версії;

- згоден/згодна на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям академічної доброчесності у будь-який спосіб, у тому числі за допомогою інтернет-системи а також на архівування моєї роботи в базі даних цієї системи.

Дата_____ Підпис_____ ПІБ (студент) Гоморова Д. С.

Дата_____ Підпис_____ ПІБ(науковий керівник) Ковпак В. А.